

LÉTEZIK EGY SZELLEMI ÖRÖKSÉG,
AMI JELENTŐSEBB,
MINT AZ EGYKORI VAGYON

- *Oláh-Gál Elvira beszélgetése Galánthay Zsombor ügyvéddel,
Teleki-Bánffy örökssel -*

Budapesten született, Erdélyben él, nem vallja magát igazi erdélyinek, de hiszi, hogy tenni tud egy közösségért, amihez tartozik. Felmenői a Bánffyak és a Telekiek, előbbieket a bárói ágából, utóbbiakat a család katolikus ágából. Bánffy Dezső miniszterelnök és Teleki Sándor szépunkája, utóbbinak koltói kastélyában töltötte legszebb napjait hitvesével Petőfi Sándor. Galánthay Zsombort az ingatlan-visszaszolgáltatási ügyek indították Erdély felé, de mára már bizonyos: a szellemi örökség legalább olyan fontos, az ő esetében fontosabb, mint a vagyon. Egy Petőfi-kultusszal kapcsolatos, a Petőfi Irodalmi Múzeumban szervezett konferencia szünetében beszélgettünk múltról, örökségről és az erdélyi történelmi családok fiatal nemzedékének gondolkodásáról, életérzéséről, a családi örökséghez való viszonyulásáról.

*

- *Talány számomra, hogy mi indíthat arra egy budapesti fiatalembert, hogy osztozzon a kisebbségi magyarság sorsában, és felcserélje a világvárost egy olyan erdélyi városa, ahol szórványban él a magyarság?*

- A munka és a szerelem vitt Nagybányára. Budapesten születtem, elvégeztem a jogi egyetemet, és miután nagyanyám, Bánffy Gabriella 2001-ben beadta az első restitúciós kérelmeket, fokról fokra bevont az ügyek intézésébe. Nagymamám mindig követte az erdélyi közéleti témákat és figyelt arra, hogy mi történik a román jogi világban, hogy ha szükséges, időben lépünk, kérvényezzünk, vagy kérjük meg a rokonokat, nézzenek utána a lehetőségeknek, határidőknek. Amikor évekkal később az első eredményei is meglettek a visszaigényléseknek, egyértelművé vált, hogy többet kell Erdélyben lennem, hogy valóban ismerhessem az aktuális körülményeket és lehetőségeket. Ennek köszönhető, hogy Nagybányán megismertem a feleségemet.

- *Mikor költözött Erdélybe?*

- 2009-től ingáztam Budapest és Erdély között, és 2013-ban költöztem Nagybányára. Korábban nemzetközi ügyvédi irodákban tanultam a szakmát, majd önálló ügyvéd lettem, így megtehettem, hogy gyakran lehessen Erdélyben, és kézbe vegyem a családi ügyeinket. Szüleimmel 2001-től kezdve gyakran jártunk „ügyintéző utakra”, és mi is megtapasztaltuk, hogy mennyire keveset lehet egy-két nap alatt megoldani vagy „távírányítással” intézni. Az ügyek első részeredményei után nyilvánvalóvá vált, hogy a munka java csak a formális visszaszolgáltatás után kezdődik, és nem tudok párhuzamosan fővárosi karriert építeni és az erdélyi ügyeket is eredményesen előrevinni.

- *Bánffy Gabriella¹, a nagymama, Bánffy Dezső miniszterelnök dédunokája, ifjabb Bánffy Dezső lánya. A Beszterce-Naszód megyei Apanagyfaluban² lévő kúria tehát családi örökség. Hogy sikerült visszaszerezni?*

- Nagyanyámat a helyi templomban keresztelték, de csupán néhány fényképe maradt Apanagyfaluról, mivel gyermekkorát a Kelemen-havasokban és Kolozsváron töltötte. Az ő élete, kortársaihoz hasonlóan, sok viszontagságot hordozott. Ezért az államosítás előtti korszakról és régi nemzedékek mezősi életéről kevés emléke volt. A Bánffy család bárói ágán ez a birtok nem számított olyan ősi fészeknek, mint például a Maros megyei Beresztelke, Fehér megyében Fugad vagy Enyed-szentkirály. A kúria teljes visszaszolgáltatási folyamata tizenhét évig tartott, míg végül a telekkönyvben is sikerült mindent helyreigazítani. Eközben „kívülről nézve” szinte semmi sem változott, hiszen az

1 Bánffy Gabriella (Kolozsvár, 1924 – Budapest, 2012) báró Bánffy Dezső és Teleki Margit grófnő leánya.

2 Apanagyfalu a Mezőség északkeleti részén, Bethlentől 10 km-re délre fekvő, 1000 lelkes, ma már román többségű községközpont, hat alárendelt településsel. Az Apafi család birtoka volt, I. Apafi Mihály végrendeletileg a Bethlen családnak hagyta, a 19. században Bánffy Dezső vásárolt jelentős birtokrészt a Bethlen családtól. A Bánffy-kúria a falu központjában helyezkedik el. Református temploma a 15. században épült. „Hajdan város, ma falu. A történelmileg nevezetes szerepet vivő Apaffy család e birtokának lakosai kezdetek óta magyarok voltak, akiket Básta zsoldosai 1602–1603-ban nagy részben elpusztítottak, majd a Kemény János fejedelmet üldöző török, tatár csorda Ali vezérlete alatt gyilkolta és fűzte rabszjira lakosait 1661 nyarán. 1703–1711 között a labancok pusztításait szenvedte el, mely alkalommal megtizedelt magyar lakosai helyébe birtokosai oláhokat kezdenek telepíteni a falu nyugati részébe.” (Kádár József: *Szolnok-Doboka vármegye monographiája I–VII*. Dés, 1900–1901).

épületben az ötvenes évektől kezdve mind a mai napig a mindenkori községháza (tanács, polgármesteri hivatal) működik, ezért az örökös nem vehette azt birtokba. Megnehezítette az ügy lezárását, hogy a folyamatos közfunkció ellenére a hetvenes években törölték az épületet a telekkönyvből.

Talán egy hegymászó expedícióhoz hasonlítanám ezeket az éveket: váratlan nehézségek és sok küzdelem után az ember eljut a hegycsúcsra, de onnan vissza is kell térnie. Mikor megkaptuk a bírósági döntést, elkezdtünk arról gondolkodni, hogy miként lehet a jövőben létjogosultsága egy ilyen épületnek, mit lehetne vele kezdeni. Ugyanakkor adott volt a helyzet, hogy a községháza nem tud máshova költözni, és építkezésre sincs az önkormányzatnak lehetősége. Unokatestvéreim Erdélytől távol élnek, engem pedig családom és munkám már más helyhez köt, nem tudtam elképzelni, hogy ott éljünk. Ezért szüleimmel a legjobb döntésnek azt láttuk, hogy eladjuk az épületet az önkormányzatnak.

– *A helyi református gyülekezet közösségi házát Bánffy Dezsőről nevezték el, pontosan azért, mert a mai örökösök támogatásával jött létre. Jól tudom?*

– Bánffy Dezső, a későbbi miniszterelnök 1865-ben költözött Apanagyfaluba, amikor a közeli Bethlenben született Kemény Máriával összeházasodott, és elkezdte politikai pályafutását. Itt született az első fiuk, Kázmér, majd 1869-ben úkapám, Ferenc³. 1876-ban kinevezték Szolnok-Doboka megyei főispánnak, és Désen végezte hivatali munkáját. Tehát két nemzedék szorosabban kötődött Apanagyfaluhoz. Ferenc később Kolozsborsán és Kolozsváron élt. Dédapám, „ifjabb” Bánffy

---

3 Losonczi báró Bánffy Ferenc (1869. okt. 10. – 1938. szept. 10.) testvérbátyja, Kázmér (1866–1922) és három másik testvérük Bánffy Dezső (1843–1911) miniszterelnök első, báró Kemény Máriával (1844–1884) kötött házasságából született Apanagyfaluban. A katonai akadémia befejeztével főhadnagyként szolgált a megyesi 2. császári és királyi huszárezredben. 1896-ban, amikor apjuk Szilágysomlyót megtartva, erdélyi birtokait megosztotta közöttük, ő Apanagyfalut és Oroszfalut kapta. Korán elhalt első feleségétől, báró Petrichevich-Horváth Idától (1875–1918), majd báró Petrichevich-Horváth Hortenziától (1878–1968) négy gyermeke született. Hallásának súlyosbodó romlása miatt a katonai pályától visszavonulva egyedszentmihályi és kolozsborsai birtokain gazdálkodott. Publicista és irodalompartóló, lehetővé tette az Erdélyi Fiatalok falu-füzeteinek megjelenését, s elősegítette a fiatal falukutatók szociográfiai munkáját, köztük Mikó Imrét, aki az ő anyagi támogatásával írta meg *Az erdélyi falu és a nemzetiségi kérdés* című – a baloldal elismerését is kiváltó – munkáját (Csapody Miklós: Az erdélyi fiatalok és a Bánffyak. In *Korunk*, 2019/4. szám)

Dezső 1900-ban Kolozsvárt született, az ő nevét viseli a református gyülekezeti ház, amely az adományából épült az 1930-as években. 1990 után az épületet a községi iskola tornatermeként használták. Az egyházközség igényelte és kapta vissza az ingatlant, majd 2010-ben részben hollandiai alapítványi támogatással sikerült felújítani és visszaállítani eredeti rendeltetését. A munkálatokat nagyanyám is támogatta, de a felújítás elsősorban Tordai Árpád lelkipásztor kitartásának és szervezőmunkájának köszönhető. Habár a gyülekezet lélekszáma csökken, nagy öröm számomra, hogy utóda, Márton Barna lelkipásztor vezetésével jelenleg zajlanak az életveszélyessé vált XV. századi eredetű templom felújítási munkálatai.

- *És mi a helyzet a maroshévízi Bánffy-fürdővel, amit ugyan vissza nem szolgáltatnak, de a név történelmi és turisztikai vonzata miatt visszaadták a régi nevét?*

- A fürdő területe a XIX. században is része volt a nagycsaládi erdőbirtoknak, és tudtommal csak az államosítás után 20-25 évvel nevezték át Fenyő-fürdővé. A Maros mentén visszaigényelt erdők esetében számtalan vád és vélt bűn felmerült az egykori tulajdonosokkal szemben az elmúlt húsz évben, ami ellehetetlenítette a visszaszolgáltatást, és pozitív fejleményekre lényegében semmi remény sincs. Eközben valóban érdekes látni, hogy az új tulajdonosok vagy üzemeltetők számára a Bánffy név egyfajta márkanévként mégis jól működik. Tehát a múltat talán mégsem kell, illetve érdemes végképp eltörölni...

- *Ki volt, aki mesélt a múltról, a családról, az erdélyi gyökerekről?*

- Dédapámnak két házasságából két lánya született, mindkét felesége Teleki Sándor, a „vad gróf” unokája volt, elsőfokú unokatestvérek. Nagyanyám édesanyja Teleki Margit volt. Féltestvére, Bánffy Katinka⁴ (aki nem azonos a Marokkóban élő, gróf Bánffy Miklós lányával, Katalinnal) Teleki László unokája volt, és az ötvenes évek végéig Kolozsváron élt, utána települt át Budapestre. Katinka örökölte a kolozsborsai birtokot, amit sikeresen visszaigényelt és a Kolozsvár-al-sóvárosi református gyülekezetnek ajándékozta. A kincses városban a

---

4 Bánffy Katalin (Kolozsvár, 1927 – Budapest, 2014) Bánffy Dezső és Teleki Irma házasságából született.

templomot „kétágúként” emlegetik, és ennek szomszédjában áll a ház, ahol gyermekkorát töltötte, ezért egész életében kötődött a gyülekezet-hez. Kettőjük visszaemlékezéseiből néhány sorsdöntő élethelyzetet több nézőpontból is megismerhettem. Huszonéves koromban az „ügyintéző családi utakon” már évente jártuk a számomra kezdetben alig ismert távolabbi helyeket, és fontossá vált a családi történeteket minél részletesebben felidézni és továbbadni.

Mondhatni, hogy nagyanyám számára ekkor kicsit újakezdődött az erdélyi élete, ami fiatalkorának újraértelmezését is jelentette. Ő tizenöt éves korára szinte mindent elveszített, ami stabil családi háttérrel adhatott. Szülei elváltak, az édesanyja eltávolodott Erdélytől (újraházasodott és hosszú éveket Jáva szigetén élt). Apja tbc-s lett, kilenc évi svájci szanatóriumi kezelés alatt igen ritkán lehetett együtt lányaival, és csupán harminckilenc évesen meghalt. Eközben nagyanyám nyolc éven át bentlakó diák volt a budapesti Baár–Madas Református Leánygimnáziumban⁵. Érettségi után Kolozsváron beiratkozott a Ferenc József Tudományegyetemre, de közbeszólt a háború, nagyanyám önkéntes ápolónő lett. Megismerkedett katonatiszt nagyapámmal, 1944-ben követte őt és tüzerütegét, a háború végén összeházasodtak és Magyarországon éltek tovább.

– *Térjünk át a Telekiekre. Mennyire kötődtek a felmenői Koltóhoz?*

– Nagyanyámnak és unokatestvéreinek a koltói nagyszülőkkel (Teleki János és Damokos Ella) eleven és szeretetteljes kapcsolata volt. Mielőtt 1936-ban eladták az egész koltói birtokot és átköltöztek Budapestre, az unokák nyaranta heteket, hónapokat töltöttek ott. Éppen ezért kisgyerekként először Koltót ismertem meg. A koltói Telekiek sorsa hasonlóan alakult, mint Teleki Sándoré, akinek 1849-ben emigrációba kellett mennie. A két világháború között született nemzedék tagjai is szétszóródtak a világban. 1945 után többen Dél-Amerikában, illetve Ausztráliában kezdtek új életet, mégis lélekben erősen kötődtek

5 Baár János jómódú pesti polgár és Madas Károly földbirtokos által tett alapítványból hozták létre 1907-ben. Kezdetben egy budai villában működött. A mai Baár–Madas Református Gimnázium Városmajor közelében álló szecessziós épületét 1929-ben építették Medgyasszay István tervei szerint. A szocializmus évtizedeiben a Móríc Zsigmond Gimnázium és Ének-Zenei Általános Iskola is működött az épületben, melyben 1997-től újra a Magyarországi Református Egyház Dunamelléki Egyházkerülete működtet általános iskolát és gimnáziumot.

Koltóhoz, és a Petőfi-emlékszoba gyarapodását, fejlődését is minden lehetséges módon segítették.

- *A Telekiek koltói ága katolikus volt, a Bánffy család református, a nagyszülők milyen vallásúak voltak?*

- A családi ágakra nézve ez általánosan igaz, de a Teleki lányok az édesanyjuk vallását követték, Damokos Ella szintén református volt. Nagypám családja evangélikus, illetve katolikus volt.

- *Mit tudtak a nagyszülők Erdélyből átmenteni az impériumváltás után Magyarországra? Nem feltétlenül a tárgyi emlékekre gondolok, inkább úgy általában a családtörténetre, az iratokra?*

- Nagyszüleim generációja, akik az 1910–1920-as években születtek, próbáltak átmenteni, illetve titokban megőrizni mindent, ami megmaradt az „előző életükből”. A múltjuk és mindaz, amin keresztülmentek, erős tartást adott nekik. Nagyszüleim lakása tele volt apai dédapám által festett képekkel. Meghatározó volt ez a ragaszkodás, amit gyerekkoromban mindkét oldalról láttam. A nagyszüleim is örültek, hogy azok után, hogy a kommunizmus idején gyerekeiknek keveset mesélhettek, mégis elérkezett az az idő, amikor már szabadon emlékezhetek és beszélhettek.

- *Hogyan alakult a család sorsa Magyarországon?*

- Miközben Bánffy Katinka és édesanyja D. O.-s⁶ lett, nagyanyámék Magyarországon az Alföld szélére telepítették ki. Ennek oka leginkább apósa életútja volt. Dédapám, Galánthay Glock Tivadar⁷,

---

6 D. O. – domicilium obligatorium (román): kényszerlakhely. 1949. március 2-ről 3-ra virradó éjszaka egy előző nap elfogadott (83/1949.), de csak másnap nyilvánosságra hozott törvényerejű rendelet értelmében a földbirtokos osztály tagjait összeszedték és kényszerlakhelyre, kijelölt városokba szállították, amit tilos volt elhagyniuk, állandó rendőri felügyelet mellett éltek. Egyetlen éjszaka alatt 4375 családot szedtek össze.

7 Vitéz Galánthay Glock Tivadar (Vágvecse, Nyitra vármegye, 1872 – Budapest, 1956) vezérőrnagy, országgyűlési képviselő, akadémiai tanár, festő, önálló gyorsírási rendszer kidolgozója, történész. Evangélikus polgári családban született. Apja, Glock Emil, uradalmi ispán, anyja Zauner Hermína volt. Tanulmányait Galgócson és Pozsonyban végezte. 1891-ben zászlósként Szolnokon, 1893-ban hadnagyként Kecskeméten a Mollináry-ezrednél szolgált. Az I. világháborúban az utóbbi kötelekében vett részt. 1914 augusztusában tüdőlővést kapott Szerbiában.

akinek a festményeit említettem, a Ludovika Akadémia nyelvi tanszékének vezetője volt, elismert tudósa a gyorsírásnak és egy ciklusban kigazdapárti parlamenti képviselő volt – mindez stigmatizálta az egész családot. Ezért került Mezőtárkányba a háromgenerációs család egy-éves gyerektől a nyolcvan év fölötti nagyszülőikig. Hat évvel később térhettek vissza Budapestre. Ebben az időszakban a múlttól alig beszéltek két fiuk előtt.

– *És ez mennyire változott az Ön nemzedékénél?*

– Emlékezetes fordulópontra volt a Teleki Sándor halálának 100. évfordulóján megrendezett ünnepség, amikor sok leszármazott együtt emlékezett a környékbeli magyarsággal Koltón. De a restitúciós törvények is arra sarkallták a kiterjedt rokonságot, hogy élő kapcsolatokat teremtsünk. Számomra ez volt első nagy öröm a nehézkes kárpótlási folyamatban. Számon tartottuk egymást azelőtt is, de akkor visszatért életünkbe egy intenzívebb, élő kapcsolat.

– *Hogyan tartották a kapcsolatot az erdélyi rokonokkal és ismerősökkel?*

– Koltóra rendszeresen visszajártunk, Kolozsváron pedig volt néhány nagyobb családi találkozó. Koltón máig komoly hagyománya van a Petőfi emléket felidéző eseményeknek, 1939-től minden szeptemberben tartottak Petőfi-bált vagy Petőfi-ünnepséget. A Domahidy, Teleki és Vladár leszármazottak évtizedeken át segítették Sebők Mihály⁸ kezde-

---

Felgyógyulása után bolgár nyelvismerete miatt Ruszcsuk (ma: Rusze) kikötőjének parancsnoka lett. Innen az orosz frontra került, majd 1916 szeptemberében a 15. török hadtest vezérkarához rendelték. Ekkor orosz hadifogságba esett, egy év után szabadult. Az első világháború után a hajmáskéri katonai főreáliskola parancsnoka lett. Később az idegen nyelvek tanulmányi vezetője volt a Honvéd Ludovika Akadémián. 1925-ben vonult nyugdíjba. (https://hu.wikipedia.org/wiki/Galánthay_Glock_Tivadar. Másolva: 2020. február 3.)

8 Sebők Mihály (1914–1994) Teleki János egykori kocsisa, a családhoz mindvégig hű maradt és vezető szerepet vállalt abban, hogy Petőfi-emlékszoba jöhessen létre 1960-ban. Az államosítás után termelőszövetkezet, iskola, óvoda működött az épületben. A koltói kastély Mária-Terézia korabeli, feljegyzések szerint már 1821-ben restaurálták. Teleki Sándor 1845-ben vette át a kastélyt és a birtokot. Barátja, Petőfi Sándor háromszor is megfordult a kastélyban, legemlékezetesebb az 1847. szeptember 9. – október 19. közötti otléte, amikor ifjú házasként Szendrey Júliával itt töltötte mézesheiteit. Kedvenc helye a somfa volt, melynek árnyékában, a kőasztalnál születtek gyönyörű versei (29), és ez alá temették el – saját kérésére – Teleki Sándort is. Sírját a birtok 1936-os eladásakor áthelyezték a falu temetőjébe. Ezt a sírt is Sebők Mihály gondozta.

ményezését, hogy előbb emlékszoba, 1990 után pedig budapesti intézmények támogatásával múzeumi kiállítások kerüljenek a kastélyba. Mihály bácsi Ausztráliától Venezueláig mindenkit felkutatott és levelezett velük, aki gyerekként gyakran megfordult a kastélyban.⁹ A Magyarországon élő rokonság 1990 előtt inkább csak szűkebb körben tartotta a kapcsolatot, bár ez sokgyermekeseknél néha 30-40 embert jelentett.

– *Mivel foglalkozik Erdélyben?*

– Egyrészt gyakran akad teendőm a visszaszolgáltató ingatlanokkal és a le nem zárult kárpótlási ügyeinkkel, másrészt a Nagybányán 2002 óta működő Teleki Magyar Házban végzek rendszeres önkéntes munkát. Koltón pedig 2019-ben helyi kulcsemberekkel létrehoztuk a Teleki–Petőfi Kulturális Egyesületet. Nagybányán 13-14 ezer magyar él, remélhetőleg ezt a következő népszámlálás is megerősíti majd. Vannak jó helyi kezdeményezések, idén már 15 éves a Fötér Fesztivál, ami a legnagyobb magyar esemény a városban. A Teleki Magyar Ház a környék magyarságának szórványközpontja, egyszerre műemlék és élő közösségi tér, mely segíti a helyi civil szervezetek tevékenységét. Ezek a szerteágazó feladatok rengeteg szervezést, forrásteremtést és folyamatos munkát igényelnek, amit Markó Hajnal és Dávid Lajos egy kicsapattal együtt végez, tehát mindig jól jönnek a segítők.

---

9 Beke György 1982-ben a *Tiszatáj*-ban közölte *Egy mai koltói „gróf”* című riportját. Ebben olvasható: „Akkor még kocsis voltam! Parancsoltak nekem, én pedig engedelmeskedtem. Így örököltem az életet. Apám is kocsis volt János grófnál, a Sándor gróf fiánál. Tizenkilenc esztendő voltam, mikor apám 1931-ben meghalt. Átvettem a gyeplőt. Az volt a törvény, hogy a kocsis élete végéig tisztességgel tartsa kezében a gyeplőt. A fogságban aztán elkezdtem figyelni Petőfire. Olyan életkorban voltam, hogy a háború az én sorsomra ereszkedett... Voltam munkaszolgálatos a Prut folyó mentén, voltam katona Vas megyében, ott fogtak el, voltam fogoly messze Keleten. A politrukunk – a nevét nem tudtuk, mi csak így mondtuk, hogy »a politruk« – mindegyre Petőfit emlegette nekünk, a verseiből is felolvasott. Petőfi a nép költője, a forradalom költője, aki haláláig az maradt, tűzön-vízen át... Hallottam ezt eleget, a versekből is sokat megtanultam, négy évig voltam fogságban. [...] A fogságban aztán sokat tűnődtem azon, hogy ha ez a Petőfi olyan igaz barátja volt a népnek, és Sándor gróf mégis szívesen látta, akkor Sándor gróf sem lehetett a magamfajta szegények ellensége. Miként barátkozhattak volna ők ketten szívből, ha egyik ütni akarta, másik pedig védte a népet. Így aztán Petőfi kedvéért kezdtem tisztelni Sándor grófot. En már úgy érkeztem haza a fogságból, hogy tudtam, mit jelentett Petőfinek ez a kastély és Teleki Sándor. A faluban is kezdték megtudni...” (*Tiszatáj*, 1982/36., 15–20.)

Koltón más az alaphelyzet, éppen ezért nagy eredmény, hogy több évnyi kitartó pályázásnak köszönhetően 2017 óta zajlik a kastély uniós forrásból megvalósuló teljes felújítása. Ez a projekt óriási lehetőséget rejt magában, ugyanakkor a működtetés komoly feladatot ró az önkormányzatra. Ezért fontos a tartalmi megújulás lehetőségeit helyi összefogással felmérni és határon átívelő szakmai és személyes kapcsolatok révén kidolgozni, megvalósítani. Szívügyemnek tartom, hogy éljünk ezzel a nagy lehetőséggel, és legyenek új programok, események.

– *Ez az a szellemi örökség, amiről beszélt?*

– Meggyőződésem, hogy manapság már más a szerepe egy kastélynak, múzeumnak vagy emlékhelynek, mint akár 20-30 évvel ezelőtt volt. Másként kell a történelmet megidézni, hiszen az alapinformációk sokkal könnyebben elérhetők. Ezért válik a hely nyújtotta élmény meghatározóvá. Koltó esetében a Petőfi–Teleki örökség sokat segíthet egy 3000 lelkes helyi közösség identitásának erősítésében is, hogy ne csak a turisták kedvéért őrizzük meg „romantikus díszletként”. A szülőföldön való maradásról és boldogulásról is csak akkor lehet beszélni, ha a fiatalokat valami érzelmileg köti a helyhez, és abban megbecsülendő értéket is látnak.

– *Mi lehet a történelmi örökség lényege?*

– Amennyiben adott egy családi vagy helyi történelmi örökség, fontos azzal tisztában lenni. Vannak helyek, ahol létezik egy szellemi örökség, ami jelentősebb, mint a mai környezet vagy a régi birtokok, amit száz évvel ezelőtt sem volt könnyű feladat megtartani. A múlt kitörölhetetlen, nem tagadhatjuk meg felmenőinket, ugyanakkor az ősök tisztelete sem csupán egy épülethez kötött, és jó esetben nem csupán szimbolikus feladat. Hogy ma miként segíthetünk egy kis közösséget, ez már csak rajtunk múlik, és az eredmény nem függ attól, hogy egykor kinek milyen rangja volt. Bizonyára van, aki tud nagyobb egységben gondolkozni és tervezni, én egy kisebb közösségben látom a helyemet és feladatomat.

– *A családalapítás vitte Nagybányára. A felesége nagybányai?*

– Valóban ott született, de a környék bányáinak bezárása után szülei, akik geológusok, Dél-Amerikában találtak olyan munkalehetőséget, ami

miatt vállalták, hogy az egész család Chilébe költözik. Közel tíz évig éltek Copiapóban, egy gyorsan fejlődő városban az Atacama-sivatagban, ahol leginkább rezet és ezüstöt bányásznak. Ez a térség 2010-ben arról lett híres, hogy 33 bányászt hoztak épségben felszínre egy baleset után. Feleségem ott végezte el az egyetemet, spanyol-angol fordító lett, és éveikig dolgozott egy kínai-chilei bányavállalatnál. De az egzotikus környezet ellenére egyre jobban vágyott vissza Erdélybe, és a családból elsőként tért haza, hogy Kolozsváron elvégezzen egy turisztikai mesteri képzést. Ekkor találkoztunk Nagybányán, és egy év múlva össze is házasodtunk, kislányunk kétéves múlt.

- *Beszéljen a visszaszolgáltatás nehézségeiről, hogy látja jogászként, kicsit a külső szemlélő szögéből?*

- Saját tapasztalaim is megerősítik, hogy szinte teljesen kiszámíthatatlan a folyamat, ami azonban nem zárta ki, hogy legyenek méltányos eredményei. Utólag persze egyértelműen belátható, hogy voltak jogszabályok, amik csak azért születtek, hogy az EU-csatlakozási folyamat feladatlistáján a kárpótlás témáját ki lehessen pipálni, de a megvalósítás nem volt részleteiben átgondolva. Az irreális ígéretek mellett nem szerepeltek konkrét határidők és nem voltak kompetens intézmények, illetve megbízható nyilvántartások. Éppen ezért a folyamat eleve nem tudott megfelelően működni és ezres nagyságrendben jutottak el nagyon hasonló ügyek a hírhedt CEDO-hoz, azaz a Strasbourgban működő Európai Emberi Jogi Bíróság elé. 2011-ben sokan bíztunk abban, hogy a Maria Atanasiu-ügyben hozott irányadó eseti döntés¹⁰ („pilot judgement”) hatására muszáj lesz jobban működővé, kiszámíthatóbbá tenni az eljárásokat, hiszen a rendszerszintű gondokat kívülről nem lehet orvosolni. De végül a 2013-ban hozott törvények sem hoztak

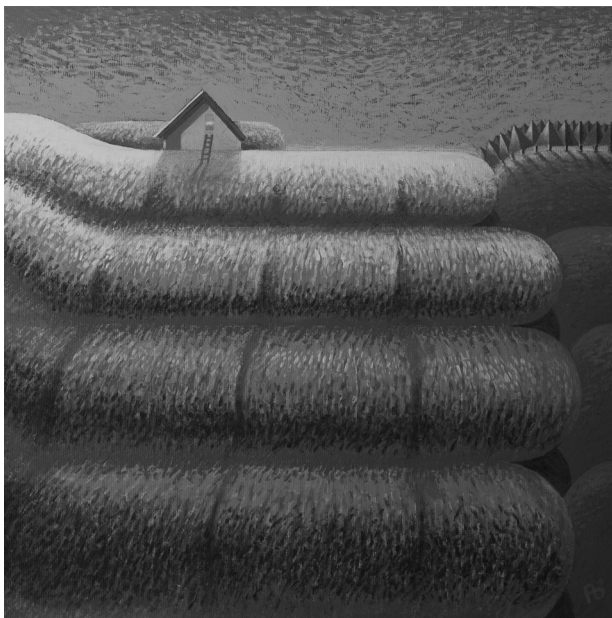
---

10 Az adott ügyben a CEDO (ECHR) azt javasolta, hogy a jogszabályok és az egységes bírósági és hatósági gyakorlat alapján egy egyszerűsített és hatékony sürgősségi eljárást kell életbe léptetni, míg az érdekek tisztességes egyensúlyának elérése forog kockán. Úgy ítélte meg, hogy a román kormánynak az a terve, hogy a közigazgatási eljárás minden egyes szintjén határidőket szabnak, helyes lépés, feltéve, ha azok valóságosak és bíróság által felülvizsgálhatók. A bíróság a hasonló ügyek elbírálását, a Maria Atanasiu és társai ügyében hozott határozat jogerőre emelkedésétől számított 18 hónapig, felfüggesztette, amíg a román hatóságok meghozzák valamennyi, a kárpótlási törvényekkel érintett személy helyzetének megfelelő orvoslását biztosító intézkedéseket. (Az összegzés forrása: <https://kuria-birosag.hu/en/node/8948>)

érdemi megoldásokat. Például a nem természetbeni kárpótlások esetében 5 év alatt kellett volna feldolgoznia a bukaresti kárpótlási hivatal 50-60 ezer várólistás ügyét, ami máig nem sikerült. A sokszor 15-20 éve elhúzódó ügyeket utólag bevezetett szabályokkal megoldani akkora feladat, mint azt a bizonyos szemléltető eszközként emlegetett és az összes lóbetegséget magában hordozó állatorvosi lovat meggyógyítani.

- *Erdélyben él, erdélyivé vált. Erdélyinek is érzi magát?*

- A kötődés fokozatosan alakult ki bennem, hiszen hónapokig éltem Apanagyfaluban, majd Kolozsvárt is jobban megismertem. Évek óta Nagybányán igyekszem beilleszkedni, de „őslakossá” talán sosem válok, megmarad egy kettős identitás, ami otthonunkhoz és szülővárosomhoz is köt. Nagymamám mindig azt mondta, hogy a magyarországiak soha nem fogják teljesen megérteni az erdélyieket, mivel nem abban a világban nőttek fel, és ebben teljesen igazat adok neki.

Aratás (akril, vászon, 40 x 40 cm, 2018)